

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

ו העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

הפחות שאין בהם חרצנות שיסבב להם המות אך הם
בריא חולם . וכן פתח חרצנות רשע (ישעי' כ"ח') פי'
כי אנשי הרשע ומקשרים ענין רשעתם על אופן הכלכל
והסכסוך עד שלא יוכל האדם למנוח בו ראשוסוף .
ואלו ה' פועלים הרשע על הדרך הפשוט אפשר להזהר
מלפול בוגס לנאת ממנו הכלכל בו כבר :

יריעה ו

מתיר . פותח . פוטר . פוצה . פוקח . כלל
הוראת אלה הפועלים . הסתלק הענין
ההוא העושה את הדבר שיה' אגוד וזרור קשור ואסור
(עטנבידונג) . והבדלתם בפרטות שהנחת מתיר
בעצם וראשונה על התרת האגוד והכרור וגו' (אופנדין .
אויסלעזן) כמו שלח מלך ויתיריהו (תלים ק"ה כ')
מתיר אסורים (שם קמ"ו) . יתר ידו ויבצעני (איוב
ו' ט') ר' ליפתח את ידו משתהי' קפולה ואסורה וכענין
פתח חפתח את ידך . ויבצעני היינו שיפשה עמי גמר
כענין מדלה יבצעני (ישעי' ל"ח"ב) . וכן התר אגודת
מוטה (ישעי' כ"ח') . ראה ויתר גויס (חזקוני' ו'
פי' שהתיר קשרם שלא יהיו עוד באגודה אחת ונתפרדה
החבילה (דיא באנדע געלעזט) . ומה הענין לנתר
בהן על הארץ (ויקראי' א"כ"ו) דהיינו להיות נותר מן
הקשר שנקשרו רגליו על הארץ כי מיני המבנים יש
ברגליהם הרבה עוקצין מחודדין שהם מתדבקים ביותם
על המקום שינומו עליו והקרוסולים הם המתירים אותם
משם . וכן שם נותר אם תכנסו בנתר (ירמי' ב' כ"ב)
והוא מין אדמה המתיר ומרפה פנופת הדבוק בבשר .
וח"ל שמשו הרבה בפעל התר . בגון איסור והיתר .
מותר לעשות כן . והיינו הפך משהי' אסור ומקשר
כמבואר בבאור אסר .

ופעל פתח . אין הנחתו הראשונה על התרת האגוד
והקשר וגו' כ"א על המעשה שהוא
היסך הסגירה כשמסקין הדבר מהיות סגור ואטום נקרא
הסלוק ההוא פתיחה (עפענן) וישמש על צ' ענינים
על פתיחת הדבר הסגור עצמו כגון בית הסגור ומלון
הסגור שנפתחו מהיות סגור ויאמר שנפתח הבית והמלון
(ערעפנעט) ויאמר ג' כ על פתיחת דבר המוסגר . כשדבר
א' סגור צמוד דבר שני ונפתח הדבר השני עד שהדבר
הסגור בו יכול לנאת משם יסול גם על הסגור לשון פתיחה
(געעפנעט ווארדן) . אלא שבדרך הראשון דהיינו פתיחת

הסוגר בא תמיד בלשון קל . וארצות השמים נפתחו .
ויפתח נח את חלון הכבה . ונפתח ותרצהו את הילד .
פתח חפתח את ידך ודומיהם . ובדרך השני דהיינו פתיחת
המוסגר כסוגר יבוא תמיד בל' כבד . כמו ויפתח הגמלים
(בראשית כ"ד ל"ב) שהיו הגמלים וזמורים ובהסיר זמם
שלהם יאמר על הגמלים שנפתחו . אל יתהלל חגר כנפתח
(מ"א כ' י"א) דהיינו שנפתח מסגירת האזור שעל פתיחת
האזור עצמו יאמר בל' קל ולא נפתח אזור חלציו (ישעי' ה'
כ"ו) ועל האדם הנפתח מן האזור יאמר בל' כבד חפתח .
וכן מושגת כסיל חפתח (איוב ל"ח"א) דלתי עניו מי
פתח (שם מ"א') . ולפי שפעל סגר למה שיש לו דמיון
עם מעשה האגודה קישור ואסירה ישמש לפעמים על
הסגירה לגנאי שהוא אסירת הדבר מהיות חפשי כמו וסגרו
על מסגר (ישעי' כ"ד כ"ב) להוציא ממסגר אסיר (שם
מ"ב'ו) ויתנהו כסוגר (יחזקאל י"ט ט') לפיכך ישמש
כנגד זה פעל פתח לפעמים על התרה לשבח שהוא סלוק
הסגירה והאיסור ויהי' ענינו התרה . וג' כ תמיד בל' כבד
לפי שהוא פתיחת המוסגר . כמו מוסר מלכים פתח
(איוב י"ב י"ח) ומוסרות ערוד מי פתח (שם ל"ט ה')
לפתח בני תמותה (תלים ק"ב כ"א) משל עמים
ויפתחו (שם ק"ה כ') התפתחי מוסרי צווארך
(ישעי' כ"ב ב') :

ומלת פטר . אין הנחתו לא על לשון התרה ולא על
לשון פתיחה . כ"א על הוצאה מתוך
ההסגר כשיוצא הדבר מן המקום שהי' מוסגר שם יסול על
הוצאה היא לשון פטר (אגעלעזט) כי הפתיחה
וההתרה עצמם אינם רק קטין היכולת אל הוצאה מן
המוסגר אע"פ שפדיון לא ינא חולם כשיצא הדבר אחר כך
בפעל נקרא פטר . כמו פטר רחם . פטר חמור .
פטר כל רחם . ופטר שור ושה והיינו שיצא מן הרחם
שהי' מוסגר בו (פון מוטר לייב אסגעלעזט) . כי פתיחת
הרחם שב' הכחוב אינו מורה רק על ההכשר לקבל הדיון
כמו ויפתח את רחמה (בראשית ל' כ"ב) אבל יציאת הולד
מן הרחם וקרא פטר רחם דהיינו שנפטר מן הרחם . והי'
ראוי לפ' שיקרא כל הולד היוצא מן הרחם פטר רחם לא
הבכור בלבד אלא שמחמת שהרחם צהריון הראשון הוא
יותר סגור ממה שהוא בשאר ההריונות שכבר נחרטו
ונחלשו המיתרים הסוגרים את צואר הרחם פ"י הלידה
הראשונה לפיכך לא נקרא פטר רחם רק הולד הראשון
בלבד . גם המפרשים שמפרשים פטר מלשון פתיחה
שפתח את הרחם תחלה יקשה עליהם ג' כ הלא שאר
הולדות

יריעות שלמה

חלק ג יריעה ו

ג"כ פלגו והגלגלו ממים רבים . הפונה את דוד עבדו
(חלים קמ"ד ז' ויו"ד) מלשון הפונה והרחקה מהיות
דבוק עם הדבר הרע . אבל רוב שמושי פנה אינו אלא על
הדבור . שהוא בלתי אפשר בזולת פתיחת הפה והוא
אחד מן הכמוס שישנה העברי בהם את פעל הדבור . כמו
ניב שפתים מעטין חזקה . יביעון צפיהם מעטין ובוש .
וכיד שפתי יחשך מעטין גדוד . ארשק שפתיו מעטין ראשית .
יפטירו צפיה . והנחת שפתי ימורים . פשק שפתיו
(משלי) ענין הרחבה כמו שפתיא רגליך . ופונה
פה . ודומיהם :

דפועל פקח . הנחתו ג"כ על הפתיחה אך לא על
פתיחת שאר דברים כ"א על פתיחת
העינים ביוחד . מה שיקרה פתיחת הפה פנה . יקרא
פתיחת העינים פקח . ולא ישמש ברוח השמימי ג"כ כ"א
על פתיחת העינים . כמו ופקחו עינים . ופקחה
עיני שניהם . אופקח או עור . יעור פקחים ועוד
במורה הרבה . וזלם במקום אחד ישמש ג"כ לפתיחת
האוזן פקח אוניס ולא ישמע (ישעי"מ"ב') לפי שהמושי
קרובים זה לזה בקבלת המוחשים וכענין רואים את
הקולות (שמות ט') . ועוד במקום אחד ישמש פקח
לפתיחת האפורים כמו ולא פקחים פקח קוח (ישעי"מ"א)
(א') פקח לשון פתיחה וקוח לשון קחה והיינו פתיחה מן
המאמר שלוקח בו וכענין זארוו חלקו נלקחה . כי לקח
עמיהם (ישעי"ג"ב ה') אבל בכל שאר שמושי פקח
במקד המיד אל עינים . ומורה לפעמים על פתיחת עינים
היך משיהיו סגורים ועמושים . כמו פקח עיניך וראה .
ויפקח הנער את עינו . ולפעמים מורה על פתיחת עינים
היך משיהיו מקולקלים עורים לא יוכלו לראות כגון פוקח
עורים והיינו הכשר בלי הראיה לקבל מוחשיהם כענין
ויפתח את דמעה דהיינו תקון הרחם לקבל הריון . ויפתח
את פי האתון היבו הכשר ומקון הפה אל יכולת הדבור :

יריעה ז

דבק . חבר . לזה . ספת . צמד . מפל . רבם
דבק . נועד . ההנחה הכוללת בהם
הוא דבקות הדברים והאטרופוס זה לזה הפך משיהיו
צפדים (העטן) . וההפך צפיהם כי פעל דבק מורה
על הדבוק החזק שהמדידה קשה בו כמ"ש מפלי
בשרו דבקו (איוב מ"א י"ד) דהיינו שקשה להסרידם
(וואמן האטמן) איש באמיהו ידבקו (שם שם ה') ולאורי
מדבק

הלודות הנולדות אח"כ גם הם שותחין את הרחם ומה
שהכפור פועל את הרחם תחלה אינו בזמן פטר . ושם
תחלה לא נזכר בקרה כלל . ושם פטר לחוד מורה רק
על הפתיחה לא על הפתיחה הראשונה וצריך ג"כ לומר
לדבריהם שהפתיחה הראשונה משונה משאר הפתיחות
המתאחרות אחריה כך הוא הדבר לדברנו שהפטירה
הראשונה משונה מהפטירות המתאחרות . ולפירושנו
זה אין מלת פטר פעל כמו שגר בהמה . כבד עון רק
הוא שם . שכל היוצא מן הסגר מקרה פטר ושם רחם
הוא ההקר שרחם הוא הכוסא וכטר הוא הגשוא . וכענין
כל ג' שווה כמו כזה שהמיד האחרון האר לראשון כמו
שבר רגל או שבר יד . כבד ארבעתן ופטר רחם היינו פטר
סל רחם לא פטר שלבית ושלבית אכורים . ובקצון
פטורים בלשכה פטורים (דה"א ט"ג) דהיינו בלשכה
שהפטורים מתעבדים שם והם הפטורים יחשמו שלחם
איוה שעות ציוס לצוא אחריהם החתיהם והם הולכים
ויושבים בלשכה את יומיהם להם ומתעבדים שם עד שיבוא
שוב ומנס לנחם למלכת העבודה והם נקראו פטורים
(אסג עלעוטע) . ונפטלים ויפטר ופני שאול (ש"א
י"ט) . שהי' כמו סגור על מוסבו ומחמת שהננו צידו .
ופטירו צפיה חלים כ"כ ח') כנו לדבור הנפטר מוחך
שהי' סגור בו תמלה . פוטורים ראשית מדון (משלי
י"ז י"ד) כלומר תמלת המריבה של המריבין דומה
למלכת איש הפטר מים מן המקור שבקרקע הסוגרת
עליהם שיוצאים תמלה טפות טפות ואח"כ יהיו למל
שוטף כך המריבה מתמלת תמלה בדברי חדודין והקטטה
והוסימת בהרופין וגזופין קללות והכחות מלשימת
ומחירות . ושם התאר פטורי וציוס (מ"א ו' ח')

דהיינו דמוק פרחים שיצאו מתוך הציוס שהיו סגורים
בהם (אויף גבליהעטע קנאספן) עיין באור צין .
ופעל בצרה . הוא באמת לשון פתיחה אבל לא הונח
כ"א על פתיחת הפה לא על פתיחת
שאר דברים ולא נמצא ג' השמוש ממנו בכל המקרא כ"א
על פתיחת הפה והשפתים . כמו אשר פתחה את פיה
(בראשית ד' י"א) ופתחה האדמה את פיה (צמדבר
ע"ז ל') הכל יפנה פיהו . פלו עלי פיהם . אשר פלו
שסתי פנה פה ומצפוף . כיגורת פנה מלשון הפונה
והיינו הפינת השפתים והלחיים שהיו נפונים ויהי' עי"כ
הפה יותר פתוח וכה"א פנה סיד ואכל (יחזקאל צ' ח')

והיינו שיפץ השפתים והלחיים זה מזה שיוכל לקבל אל
פיהו את המגילה הארוכה (אויס שפרציון) . ומזה הענין